

lentősen javult a termelészabályozás az OPTINUTZ modell alkalmazása révén és a felújítási tervnek az optimális fajösszetételi céllal való összhangbahozáásával, egybekapcsolva az optimalizálási elhatározás realizálhatóságának erdő-részletenkénti felülvizsgálatával.

4 Az erdővagyon fejlődésének ellenőrzésére a BRA IV. külön fejezetet szentel. Bár ezen a téren még hiányzik a teljes rendszer, egyes fontos részletek, — időszaki helyszíni felvételek, periodikus teljesítményvizsgálat, állapotösszehasonlítás, jellemző adatok, füstkár meghatározások, nagytérleltározás segítségével — már kialakultak. Különböző ellenőrzések, adatfelvételek és aktualizálások, terv és teljesítés összehasonlítások révén lehetségessé válik majd olyan rendszert kialakítani, ami vállalható ráfordításokkal kielégítő mértékű ellenőrzést fog lehetővé tenni az erdővagyon fejlődésére nézve.

5 A felsoroltakon kívül az utasítás még számos fontos intézkedést tartalmaz, de ezekre itt kitérni nem lehet. Az utasítás kezelését megkönnyíti a gyakorló erdőrendező részére egy rövid összefoglalás a mellékletek között. Ez jó hatással van az alapadatok nagy pontosságú kidolgozására és ez a legnagyobb jelentőségű a gépi adatfeldolgozásban.

Fleischmann emlékérem először az erdőszetben

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi miniszter 1968-ban *Fleischmann-emlékplakettet* alapított, amelyet évenként a legkiemelkedőbb eredményeket elérő magyar növény-nemesítőknek adományozzák munkásságuk erkölcsi elismeréseként.

Fleischmann Rudolf neve és munkássága nemcsak az országon belül, hanem külföldön is tiszteletet és elismerést szerzett a magyar tudománynak. Több mint négy évti-

Váncsa Jenő mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszterhelyettes az 1973. évi „Fleischmann-emlékérem” kitüntettjeivel (dr. Bócsa Iván a kompolti Növénytermelési és Talajvédelmi Kutató Intézet igazgatóhelyettese, dr. Kurnik Ernő az iredszemesei Takarmánytermelési Kutató Intézet igazgatója, dr. Kozma Pál a Kertészeti Egyetem tanszékvezető tanára, a miniszterhelyettes, dr. Kopecky Ferenc az ERTI sárvári Kísérleti Állomásának igazgatója.)

zedes nemesítői tevékenységével írta be nevét a magyar és az egyetemes agrártörténet lapjaira. Klasszikus növény-nemesítő, szakmájában polihisztor volt. Kísérletei és az általa kidolgozott módszerek eredményeként 17 mezőgazdasági növényt nemesített, meteorológiai és mikroklamatikus megfigyeléseket végzett. Tisztázta a gabonák felfagyásának okait, a gabonatermesztés mikroklamatikus viszonyait, a harmat szerepét. Bevezette a szántóföldi kísérletezést és kidolgozta a növények törzskönyvezését.

Fajtaelőállító tevékenységének erkölcsi és anyagi hatása szinte felmérhetetlen. Nagy vetésterületű fajtái 25—30 éven át köztermesztésben voltak. E fajták különösen a második világháború után a nagyüzemi mezőgazdaság megteremtésekor játszottak úttörő szerepet és szereztek elévülhetetlen érdemeket a kiváló tudósnak. Nemesítő tevékenységét az akácra is kiterjesztette.

Az emléklapok azoknak a nemesítőknek adományozható, akik kiemelkedő gazdasági értékű növényfajta állítottak elő, vagy a növénynemesítés terén kimagaslóan eredményes gyakorlati és elméleti munkát fejtettek ki, illetve a nemesítés módszertanát jelentősen továbbfejlesztették.

Erdészeti vonalon két éve indult meg az erdészeti fajták állami minősítése. 1972-ben első ízben foglalkozott az Országos Mezőgazdasági Fajtaaminósító Tanács az elé felterjesztett erdészeti fajtákkal. Az erdészeti fajtaaminósítás „történetében” elsőként nyárfajták kaptak minősítési fokozatot.

Az erdészeti növénynemesítésnek több, mint két évtizede alatt elért nemesítő, illetve honosító eredményei alapján ítélte oda 1973-ban az Országos Mezőgazdasági Fajtaaminósító Tanács dr. Kopecky Ferencnek, az ERTI Sárvári Kísérleti Állomás igazgatójának a Fleischmann-emléklapoktat.

Az érem odaítélésével a Tanács dr. Kopecky Ferencet a legeredményesebb erdészeti növénynemesítőnek ismerte el. Nevéhez fűződik a korszerű összehasonlító kísérletek szervezése. Munkássága tette lehetővé jelentős részben a nemesített fajták termesztésére való áttérés megindítását az erdészetben. Kiemelkedő eredményeket ért el a nyár nemesítésében és honosításában, több mint húsz perspektivikus fajtát állított elő, illetve alkalmazott körülményeinkhez. Az erdészeti fajtaaminósítás megindulásával elsőként az általa honosított két nyárfajtát minősítették 1972-ben forgalomba hozatalra engedélyezett fajtává. Ezek a

Populus × euramericana 'I—214' (olasznyár),

Populus × euramericana 'O. P. 229'.

Dr. Kopecky Ferenc érdemeit nemcsak a befejezett nemesítési eredmények — melyek az erdészeti növények esetében hosszú idő után mutatkoznak — jelzik, de nem kisebb jelentőségű az a nemesítés-szervezési, módszertani nevelő és irányító munka, amivel hozzájárult a magyar erdészeti nemesítés egyre jobban kibontakozó sikereihez.

Dr. Kopecky Ferenc az első erdész szakember, akinek eredményes munkássága a Fleischmann-plakett odaítélésével is elismerést nyert.

Zsombor Ferenc

Bertha Bulcsu: Balatoni évtizedek

(Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1973, 250 old.)

A Szépirodalmi Könyvkiadó *Magyarország felfedezése* című sorozatának könyveit érdeklődéssel olvasom. A *Balatoni évtizedek* a sorozat eddig megjelent kötetei közül nekem a legjobban tetszett. Hazánk legfontosabb üdültőterét irodalmi eszközökkel, szeretettel, mai állapotában, realisan mutatja be. Az *Erdő* olvasóinak érdeklődését a könyv iránt néhány, bennünket erdészeket érdeklő idézettel szeretném felkelteni.

„Valaha a kutya sem törődött a Balatonnal. A magyar parasztban, mezei munkás-ban átöröklődött az az ösközösségi szemlélet, hogy az erdő és a víz mindenkié. A feudális, majd az iparosodó Magyarországon száz és száz törvényt hoztak az erdők és vizek védelmére, de ezeket a törvényeket soha senki nem tartotta be.”

„A hegyi lakó soha nem vásárol fát. Ott van felette az erdő, csak fel kell menni valamelyik keskeny csapáson s leszánkáztatni egy tere fát. Az erdő valamikor a közbirtokosság vagy valamelyik főúré volt. Ma az erdőgazdaságé vagy a termelőszövetkezeté. A hegyi lakó viszont mindig úgy tudta, úgy érezte, hogy az erdő az övé is. Nem az egész erdő, de az erdőből annyi, ami a családi tűzhely szükségleteihez kell. Azt mondja nekem a balatonszepezi Öreghegyen az egyik hajdani vincellér: »Ide figyeljen, ha én átmegek a vejemhez Köveskálra vagy Zánkára a tész fődekre, mindig az erdőn át megek. A szemem egész úton a fákot mustrálgatja... Ej, ez de jó lenne szerszámnyélnek, ez meg karónak, amaz meg tüzelni... Visszafelé oda is suhintok valamelyiknek... Megvárom az estét, aztán lehozom a vállamon. Olyan kiszikkadt szerfáim vannak a fészerben, hogy egy bognár is megirigyelhetné...« — Ez a hajdani vincellér persze, saját maga is kész bognár, asztalos, kovács... Mindent megcsinál a háza körül... Esős napokon leül a vonyószekre, s fájintos, gyönyörű szerszámnyeleket farag, de a szánt is maga csinálta a gyerekeknek, s amikor a bakszeker kereké eltörött, néhány nap alatt fabrikált egy új kereket, meg is vasalta.”

„Az erdő más kincseket is rejteget. A hegyközség lakói imádják a gombát és a vadhúst. Az ehető gombákat ezen a vidéken még az apróbb gyerekek is felismerik. Amint tavasszal megjelenik a kucsmagomba, kirajzanak a préházak lakói. Szedik, eszik hetekig. Legjobban a vargányát, a galambcát s a nagy őzlábgombát szeretik ezen a környéken. Szeretnék persze a rókaagombát is, de az a parthoz közel eső erdőkben csak ritkán található. A vargányát s a galambcát napon szárítva, télire is elteszik. A másik csemege a vadhús. Orvvadász minden faluban akad még... Disznóölés előtt bizony az árnyékszék deszkája alól vagy a kéményből rendszerint előkerülnek a fűrészelt csövű mordályok. Leterítenek egy-egy vaddisznót, és hazaviszik. Együtt dolgozzák fel a hidasban nevelt hízóval. A vaddisznóhús leginkább a kolbászba, stifolderbe kerül. Persze, nincs mindenkinek puskája. De a fegyverteleneket sem kell félteni. Ezek beérik az apróbb vaddal. Nyulat hurkolnak, fácánt, foglyot csapdézának, akasztanak. A fácánok az utóbbi években nagyon elszaporodtak. Még az erdőig sem kell felmenni értük, lejönnek azok a szőlőbe. Sokszor a kertek mandulafáin alszanak, kakattolnak egész este. Még a konyhai sóprúval is oda lehet csapni hozzájuk.”

„A Balaton körül az úttörőtáborok egymást érik... Valójában ezeket nem is lehet tábornak nevezni, hiszen a sátrak s az ideiglenes ebédlők, konyhaépületek már rég behúzódtak a villák közé. A klasszikus ifjúsági tábor a világon mindenütt az erdők szélére épül, folyók és tavak partjára, de soha nem a faluban, városban, üdülőhelyen, annak részéknél. Bátorság, szervezőképesség, önállóság hogyan alakulhat ki egy eleve szervezett, komfortos környezetben? A magyar úttörőmozgalom vezetői s az általános iskolai tanárok kényelmi okokból lemondtak a zavartalan, tiszta, természeti környezetről s a táborozásról, a fiatalok edzéséről, képzéséről áttértek a gyermekek nyaraltatására. Pedig a fiatalokat még nem nyaraltatni kell, hanem edzeni, nevelni, képezni, alakítani. Most már a táborozás alig különbözik a szakszervezeti üdültetéstől. A baj azonban ott kezdődik, hogy a trombitáról, sípról, dobpról, üvöltésről a villák között sem mondanak le. A táborozás sajátosságaiból szinte csak ezekhez ragaszkodnak. Esténként pedig következik a közös ének... Az üdülők, nyaralók fáradt idegzetű lakói szívesen hallgatnák a táborotűz mellől felhangzó népdalokat, a mozgalom dalait, a Marseillaise-t, a spanyol polgárháború dallamemlékeit, mert tűz mellett lehet ámulni és eszmélni... De a táborokból általában a „...sóder, sóder a lábam alatt...” refrénű, bárgyú nótácska hallatszik ki estéről estére. Csak ez, órákon át... A kamasz táborokból pedig a beat...”

„Több zöld kellene a partra, több berekfa, szilfa, nádas, több hal a vízbe, s kevesebb beton. S ahol betonoznak, alakítsanak ki lagunákat... A betonfalak előtt hagyják meg a nádasokat... Ha a Balaton olyanná változik, mint egy zománclávró, elveszti a varázsát, meghal...”

Minden, amiről ír a szerző, személyes élmény, tapasztalat. Feltárja az őslakosság életét, az üdülők gondjait. Minden fejezetből kitetszik a Balatonnal való törődés, a jövőjéért érzett aggodalom.

Dr. Keresztesi Béla

Loszickij K. B., Csujenkov V. Sz.: Etalon erdők

(Lesznaja Promislennoosztjy Kiadó,
Moszkva, 1973, 160 old.)

Etalonként fogadható el — a szerzők szerint — az a faállomány, amely összetétele, termelékenysége és minősége alapján a legnagyobb mértékben megfelel a gazdaság céljainak, azaz vágásérett korban a népgazdaság számára szükséges favalasztékot ad, hatékonyan betölti vízszabályozási, talajvédelmi és egyéb hasznos funkcióit, a legnagyobb mértékben kihasználja a talaj termőerejét, az adott termőhelyi viszonyok között a legnagyobb évi fatömeg-növedéket biztosítja, és a káros tényezők iránt a legellenállóbb. Fi-

gyelemben véve azoknak a mutatóknak a dinamikáját, melyek a faállomány gazdasági céloknak való megfelelését meghatározzák, a szerzők az etalon-állományok jellemzőit vágásérettégi korban adják meg, a közbeeső növekedési szakaszokra pedig fő becslési mutatókat állapítanak meg (fafajösszetétel, záródás, fakészlet).

Fontos kérdésként tárgyalják az etalon faállományok erdőgazdasági eljárásokkal való kialakítását. Ennek tudományos alapja a biogeocenózis elmélet, metodikai alapja pedig a komplex geográfiai megközelítés, azaz az összes természeti tényező figyelembevétele, amely befolyásolhatja az adott földrajzi körzetben a célszerű

szerkezetű faállomány kialakulását, megállapítva a fafajok és a faállományok növekedésének szélsős és optimális klíma- és talajviszonyi paramétereit.

Az adott kérdések megvilágítását azok a kísérletek adják, melyeket a szerzők a legfontosabb erdei formációkban végeztek, matematikai módszereket és elektromos számítógépes technikát alkalmazva a kölcsönhatások mennyiségi értékelésére, s annak megállapítására, hogy milyen az optimális arány a fafajok és célszerű területi eloszlásuk között.

Az „etalon erdők” fogalom lényege magába foglalja a közgazdasági feltételek mindenoldalú figyelembevételét. Közülük legnagyobb jelentősége van az egyik vagy másik körzetben fennálló faanyag-szükséglet mértékének és struktúrájának. Ettől függően döntenek el meghatározott összetételű és szerkezetű, valamint megfelelő választék-összetételű állományok nevelését és kialakítását, hogy a faanyag-szükségletet a legteljesebb mértékben és a legjobb minőségben tudják kielégíteni. Ez akkor érhető el, ha az azonos termőhelyi feltételek között nőtt, különböző összetételű faállományok faanyagának a tőár vagy a faárjegyzék szerinti értékét hasonlítják össze.

Minden egyes esetben figyelembe kell venni a gazdaság elé kitűzött célt. Az etalon-állományok nevelésének és kialakításának gazdaságilag célravezetőnek kell

lennie. De adódhatnak olyan esetek, amikor az etalon-állomány nem felel meg a gazdaság céljainak; ilyenkor más etalont kell az adott viszonyokhoz kiválasztani, azaz, kisebb produktivitású faállományt, amely azonban jobban megfelel a gazdasági céloknak. S ez lesz az etalon az adott gazdaság számára. Az „etalon” és a „gazdaságilag célszerű” állomány lényegileg egybeeső, de egymást nem helyettesítő fogalmak.

A környezetvédelmi erdőknél, ahol az első helyen a védelmi funkciók állnak, az irányadó mutató nem a meghatározott struktúrájú fakészlet lesz, hanem az erdő egyik vagy másik védelmi sajátosságának effektív megnyilvánulási foka: a vízszabályozás, talajvédelem, mezővédelem, egészségügyi-higiéniai sajátosságok, esztétikai és egyéb tulajdonságok. Itt az etalon-állományt a maximális védelmi hatás alapján állapítják meg. Meghatározó mutató lesz a faállomány összetétele, záródása (sűrűsége), formája, egészségügyi állapota, a zöldövezetek parkerdői számára pedig ezeken kívül, az esztétikai sajátosságok és az emberre gyakorolt érzelmi hatás foka. A faanyagkészlet növelése ilyen esetekben a második helyre szorul vissza, bár a védelem meghatározott kategóriáiban a produktivitás emelésével erősödnek az erdő hasznos funkciói is.

Trombitás Endre

A FAO ECE/ILO Vegyesbizottság „Erdei munkák gépesítése” Munkabizottságának január 14–17. között tartott ülésén **Haják Gyula** MEM főelőadót alelnökké választották. A 16 ország részvételével lezajlott munkaülésen határozatot hoztak arra vonatkozóan, hogy „Műszaki jelentés” formájában kiadják az 1972-ben, Sopronban tartott erdeiút-építési és fenntartási szimpóziumon elhangzott előadások anyagát.

Új utak a nyárgazdálkodásban

(folytatás a 68. oldalról)

legészkabbarra terjeszkedett populációkból válogatjuk ki és használjuk fel törzsalakjuk, rezisztenciájuk, fölényes növekedésük alapján a pluszvariánsokat.

Ennek alapján javasolja Müller, hogy megfelelő termőhelyeken a *trichocarpa*-telepítés eredményességének a fokozása céljából természetes populációkból válogassunk szaporítóanyagot és azt természetsszerű telepítésekbe ültessük ki. Ez az eljárás más nyárfajták esetében is eredményt ígér.

Müller szerint idejét múlta az a megoldás, amely egyes, az ország területén kiválasztott nyáregyed fajtatizsza szaporítóanyagát használta fel a nyárgazdál-

kodás céljaira. Szerinte ma már annyira tisztázottak a botanikai alapok, az általános ellenállóképesség, a leszármazás, a teljesítmény kérdései, annyira elfogadhatók és alkalmazhatók a korai tesztelés eredményei, hogy nyugodtan fel lehet használni a válogatott nyárpoplációk természetes magkeleseit. A sokezer, nagy, egyéni szórással rendelkező magcsemetéből mégis csak könnyebben válogathatjuk ki a legértékesebbeket, a legtöbbet ígéroket, hogy a továbbiakban ezekből alakítsuk ki azokat a klónkeverékeket, amelyek rezisztencia szempontjából ellenőrzött vegetatív továbbszaporításával, aránylag rövid időn belül helyettesíteni lehet a jelenlegi, bizonytalanságokat hordozó szaporító anyagunkat. (Ref.: *Dr. Babos I.*)